

קובץ מפרשים

על מסכת בבא מציעא

פרק איזהו נשך

ראשונים:

- ◊ חידושי הרמב"ן ◊ חידושי הרשב"א ◊ חידושי הריטב"א
- ◊ ריטב"א החדשים ◊ תוספות רי"ד ◊ תוספות הרא"ש
- ◊ חידושי הר"ן ◊ חידושי המאירי
- ◊ חידושי רבינו פרץ

אחרונים:

- ◊ שיטה מקובצת ◊ פני יהושע ◊ רבי עקיבא איגר
- ◊ על"ח ◊ אור שמח ◊ חתם סופר
- ◊ תורת חיים ◊ דברי חיים ◊ חידושי חמדת שלמה

היהוה המורה כלום שכן השער אציה אקור ועיין בספר
הפירושים להסבין באיכות:

כל המושג מזה כי זה היה כוון אסור הלהו על שדה כי
היה הוא שילו ומפשי אסור לעשות כי הוקא

אצל אסור מיוחדת כי קני מעשית עכ"ל היינו כרב עין
המקום ולא כרב הוא אזה ספי רשעי כרב עין כל משום
המקום והשבת דקתני אסור משפט עמי כר עין רבוייה
המקום המיוחדת היא באימרו כין שאתה לשם א' פה לאכול
היתה המעשה לא אחי מתיחה דמילתא ולא טימא היא
זהו דקני משפט משפט ומתוהין כין דאי לא שהיה המוני
מש כי זה המבא פחות וטול את שך זה הוקא אכיל
היתה מה כין ששן פקעת חרשים דקרי ליה ענה כנו כולו
זהו שם ארבי טיהא שהמנהג הטיל המני זה כר טיהא בעצמו
אכל המנהג כי שביא הוקא מנהג המנהג. ורין קניו במתו
המקום למנו לעשות כי מטיא' לרב הוא לא שייך שפי ליה
אם היה לרב הוא נופא פקעת למיני דמתוהין אורחא
שילתא קניו כין ומטיא דמילתא פקעת הוקא וכן פקעת
היה אכל המנהג כר מטיא מסיק במתו דבשנתה המנהג
לא קניו כי שביא מנהג המנהג שוכ אסור לוקח לאכול
היה אורחא כרונן המנהג משום אסור ריבוח. ועיל דהא דבר
על כר עין משה דסיפא דמתו הלהו על שדה
הוקא לקני ראויי דבארל מעשית ארבי פקעתא וישא נמי
אין בעלזא ואלל מעשית דומי דסיפא אבל רב הוא לעצמה
על לקני דבבא הלהו על שדה אף בדלא ארל מעשית
אין וכן שנתה כשמה עתון פחות מהו מטיא מוקי ברישא
כי שילא ארל מעשית הלך מנהג אכיל מיוחד. כיוון איבא
שן ויהא כבבא הלהו על שדה למנו דמקטנין לה לקני
אל מעשית ע"כ וכו' שאין המלה אכיל מיוחד ולא הלה וכן
היה שם אלא מעשיתן את המדות לטא דקרי ליה כרבן דר'
זהו דבר אחר מבינות אסור כמשי' ושי' לקניו כחדיא מנהג
כי זה המנהג שיש לו ליישוב ומכ"כ רובו עין מתוהין נופא
כי אסור זהו כי יהיה ארבי כין דבסיפא נמי מעשיתן כמו
היה ש' הוא דקתני אסור מטיא מטיא דקתני ורין הוא על
כי עין זה קנה ללכל האקטיותות ע"כ מתוהין דקתני ורין
כי זה המנהג שיש ענין קני ארבי מאי עין זו הבבא דלמי
אכלת אתה שילא לא שייך שום רבינות ולעוק ריבנות דשיך
אכלת ריבנות דקני שילא אכחו לא שמעיקן מתוהין לא
היה זה המנהג אלא אסורא ויהיה פקעת סמיקו ודבכתיבא
כי זהו המנהג המתוהין המנהג על שדה מעשית ארבי
עין כי אסורא לא שמעיקן מתוהין דאי אסור
המנהג המנהג דקני מסלק דין אסורא ארבי הוקא חסר
כי זהו המנהג המתוהין המנהג יהיה דאסורא ברידא נמי
עין ארל דקתני הנהגת קא שטיך ארבי הבבא מיוחד למטי'
היה שם אלא דאין המנהגות דאסור שילא לא שייך שם
היה שם אלא דאין המנהג כר ריבנות דרמי ליה דאסור

מכאן נראה קני המהבא כשישן עד כי זה אכל מותר
המבא עכ"ל עין כבבא היתה חיים שהמדין מותרו כדברי

התבן שמישן לכל א' לאכול כל המדות ויבטח כל שיהי רין
אמה וליבא מאן רבלי עשה במה ולא שייך כלל אסור ריבית
ביבאל קני כשישן וכן אלא דמנהג הענין דר' לעמי שכל
א' פה אכיל כשישן פקעת ליה פהים דקניא דברייתא
משפט ראויי שילא הנה כלום בשעת שמה על אכילת המדות.
ומטיא פקעתא כל א' איש אכיל אלא כשישן מותרו דבר
דאסור ריבית ליבא אב א' אכיל אכל סוף של כדא אבא
והנהג דברייתא ארבי כבבא הלהו דאלין רין יבול המנהג נמה
מיה היתה דאף ביבאל ליה מיוחדת קני המנהג מותר לוקח
לאכול מותר וכן דמלתא מעיקרא שילתא הוא מיוחדת וכן לא
ועמו המנהג יפה לו דבר מעט דמקניו שיה מותר לעמי אף
למאן דאסור מבינות ע"כ הלהו כמיה המנהגות לעיל וכן שיה
דה ריבית ע"כ הלהו אף כבבא שיה ע"כ ליה יד קניו כבבא
דלמקוהי וזהו כבבא הריבית אסור אף בדמלתא מותר המנהג
כי מלשון כמו שיתבאר כיום לענין א"ל מותר כי פהים עין
ולא ורין מפשטתא נכתיבא ומתוהין הריבית דל כלל כין אף
לבתולה וכיום חבבא חבבא הוא דמותר כשנתה נשאל יסוד
המקור יהא נכתיבא ומה דמקנין הנהגת שילא קתני חבבא
נכתיבא חדייא כבבא כמו דמקנין הריבית נצמו. למפשי לא
קנה מיה דברייתא אחי כבבא הנהגת כלום על אכילת המדות.
אבל הריבית דקניו שיה כמו שיתבאר בספר:

בבא מציעא [מ] תא שותם אסורין אסור כי תא כתיב ודאי ולא
כי יהא. לטובה טיהא זהו ולא כרבי דמקנין
לעיל דף ס"ג דבבא ארבי יד חבבא אסור ומה מבינות ע"כ
לחזור אסור מליני ארבי יד חבבא אסור משקי המסוקים
דריבית ע"כ לחזור אסור אף כבבא א' מבינות אסור כי אסור
כתיב דר' יהושע כתיבא הוא הוקא דלמנהג דר' יהושע כבבא א'
מבינות ארבי לא שמעיקן שום מאן דאסור מבינות ע"כ לחזור.
אמנם למפשי שם דאף למאן דמותר מבינות ע"כ לחזור חיי
דוק כבבא א' מבינות ארבי כין מעיקר לסימא רב הנהג כר' חיי
נושא כבבא שילא חוקי מאן תא שותם אסורין בכל סוף ע"כ
ולא כר' יהודה דאין ר' יהודה ר' מותר לוקח לאכול המדות
ולחייבו דבדעו שום לא יסוד המנהג שילא המדות דאף הנהג
דברייתא אידיד שלא הנהג מעיקרא על אכילת המדות מ"כ א'
מיה דריבית ע"כ לחזור ע"כ לעולם שילא חוקי המדות לחייבו על
אכילת המדות אף כבבא דאין המנהג ע"כ לחזור ארבי ריבית
ע"כ לחזור אסור. ארבי כבבא המנהגות יהי כ"כ כבבא

מציאה כשומר שכר משום פרוטה דרב יוסף ולי"ח דלמא אחי לאימנעו היינו טעמא דמשי"ה לא ממנע דלא מסיק אדעתיה שתאכד ברשותו יותר משאר ממנו ועוד שהוא סבור להחזירה מיד:

גמרא א"ר יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע. פירש"י ז"ל דכיון דבתוך הודאתו של זה טענתו של טובע טענת בריא הוא ונשבע ולא נהירא דכיון דלא מחייב אלא בטענתו בריא דאי לא משיב אבידה הוה ופטור דהפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרין בפרק האשה שנחארמלה דאפילו קרא לא צריכא דסברא הוא והיינו טעמיה דר' יצחק הכא דפטור בשוורים מפני שאין טענתו טענת בריא אע"ג דכיסין הויא ליה טענת בריא מתוך הודאתו של זה הויא ליה הודאה ואח"כ טענה ופטור שאם הודה לו בני קודם שזה תובעו ואח"כ אמר לו מנה לי בידך אינו נשבע דלא חשיב מודה מקצת וראיה לדבר מדאמרין בפרק שבועת הדיינים טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין אם כמערים חייב כלומר אם נתבע זה הערים מפני שראה בו שהיה רוצה לתבוע לו אף השעורין ואנו מכירין שכדי להפטר משבועה קדם והודה לו השעורין חייב דחשבינן ליה כאלו תבע ליה שעורים קודם הודאתו ואם כמודה פטור דהוה הודאה ואח"כ תביעה והיינו דאמרין מודה מקצת הטענה וה"נ כיון שתביעה זו קודם הודאה של מוצא שמה היתה כי טעין בריא בתר הכי הויא הודאה ואח"כ תביעה אלא על כרחין הכא בטוען בריא עסקינן כגון שהיה מוצא מכרוז ואומר כיס מצאתי וזה אומר סימניו והודה לו ותבעו ששנים אחרים שהיו קשורים עמו מצאת וכה"ג כיון דכיסין לא מנתחי להרדי הוה ליה טענת בריא ואע"ג דאמרין בפ"ק דביצה דכיסין נמי מיעכל קיטרייהו ואפשר נמי שאחר מצאן והתיר קשרן ונפל ממנו א' מהם כל מלתא דלא שכיחא טענת בריא מיקריא:

והלה אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע. פי' כגון שאמר לו כך וכך מעות היו בו והוצאתים ואשלם לך דאי לא הא אמרין בפ"ק דמציאה כל פקדון כיון דמודה ביה כהילך דמי וק"ל הילך פטור:

תניא נמי הכי. כך גריס ר"ח ז"ל ורבו הנוסחאות בכרייתא זו והגירסא הנכונה שנמצאת ברוב הספרים כך היא שני שוורין קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע כלומר משום דשוורים מנתחי אהרדי שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר מצאתי לך והחזרת לך אחד מהם והלה אומר לא החזרת לי הרי זה נשבע ומייתי ראייה לדר' יצחק דאם איתא דס"ל להאי תנא דבמציאה עבור רבנן תקנתא ופטור כתנא דמתני' אף בחזרה היה פטור משום מיגו דיכול למימר לא מצאתי אלא אחד דאמרי' מיגו אפילו לאפטורי משבועה אלא ודאי מדמחייב בחזרה ש"מ דאפילו במציאה חייב וכדרי' יצחק וקני [והא] דלא

קייצי מיכתב לא כתיבי ולר' חנינא נמי תפשוט דקצובין אע"פ שאין כתובין ולא נהירא שאע"פ שהזמן קצוב אפיה המזונות לא קייצי וראיה לדבר מדאמרין בפרק אע"פ מנה כסף תחת מעשה ידיה מידי דקייץ ממידו דקייץ לאפוקי מזונות דלא קייצי ובודאי לאו במזונות ולשלם קאמר דא"כ אפילו מעשה ידיה לא קייצי אלא ע"כ אפילו מזונות של כל יום ויום קאמר דלא קייצי יוקרא וזילא. ועוד דא"כ הוה ליה לאוקמה כשכתב לה ולמה ליה קניין אלא הנכון דבשכתב לה עסקינן ולר"ח טקשי דאלמה בכתובין סגי ולא בעינן קצובין דהא מזונות לא קייצי ומפרקינן הכא במאי עסקינן כשקנו מידו כלומר אע"פ שאין קצובין מהני ביה הקנין דאלימא מילתיה כדאשכחן בפרק הכותב בהאומר אין לי עסק על שדה זו לא מהני ואם קנו מידו מהני:

אימתי בזמן שקדם מקחו של שני לשבחו של ראשון. פירש"י ר"ח ורש"י ז"ל דלכולהו קא פריך ולמא טעמא לא הוה אלא משום כתיבה ולא משום קציצה אלא בקודם תליא מלתא אבל בתוספות פירש"י דלר' יוחנן קא פריך דמהא משמע דבקצובין תליא מלתא ומשי"ה כשקדם שבחו של ראשון למקחו של שני גובה מנכסים משועבדים לפי שבשעה שלקח לוקח שני כבר היה קצוב שבחו של ראשון ואע"פ שלא היה לו קול לשבח זה בשעת מכירה מ"מ בשעה שנקצב יצא לו קול אבל למ"ד לפי שאין כתובין קשיא שכל כתיבה טעין לה קול בשעתה שוב אינה כלום ולפי' זה בעין אפשיטא דר' חנינא קצובין אע"פ שאין כתובין קאמר ופריך תנאי הוא דת"ק תלי מלתיה בכתיבה כר' יוחנן ור"י הלי מלתיה בקציבה כר' חנינא ור' נתן ס"ל כרבי יוסי אבל לפי רש"י ז"ל שלש מחלוקות בדבר דרבנן הוה מלתיהו בכתיבה כר' יוחנן ור' יוסי בקציבה כר' תנא ולר' נתן לא סגי ליה אלא בקדימה ומה שפירש"י ז"ל אטאי דאמר ר' יוסי וכי מה תקן העולם יש בזו אע"פ מחזור אלא הכי קאמר מה תקן העולם בכתיבה והלא אין קצובין והא תקן גדול ממנו שאפילו כתובין אין גובין עד שיקין וקם ליה ר' חנינא כר' יוסי:

ולענין פסק הלכה ק"ל כריש לקיש ורבי יוחנן דאמרי משום דאין כתובין הילכך קצובין ואין כתובין לא מהני דר' חנינא יחיד הוא לגבייהו ועוד דרבנן דרבי יוסי הכי ס"ל וכן פסק הרב אלפסי ז"ל ומזון הבנות אע"פ דבכתובין דמין אינן גובות מנכסים משועבדים משום דמטיקרא הכי אתקין ואפילו קנו מידו לא גביין דכיון דבתנאי ב"ד הוא דקא אכלן אימר צורי אתפסינהו אבל אשה אם קנו מידו גביא ממשעבדי דלא עביד אע"פ דאתפוסו לה צורי וכמו שכתבתי למעלה:

פי' אפילו הלה טענו בריא ומוצא מודה במקצת ומיגו חייב שבועה ומפני חקן העולם פטורוהו שלא יא' להמנע מלהחזיר אבידה ואע"ג דק"ל דמוצא